

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A

Ese in fie-care septemana odata, adeca dominec'a contienendu o cóla si diumotate.

1830

Pretiuu pentru Austria

pe Jul. — Dec. 4 fl. —

sept.

pe Jan. — Dec. 8 fl. — cr.

1866.

Pentru Romania

pe Jul. — Dec. unu galbenu si diumotate.

Nr.

30.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a morarilor Nr. 10.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile anonime nu se publica.

II

curso

anualu.

Remiasu bunu de la Crisian'a.

Alu dílei splendidu rege in haina de porfire
Inchina capulu mandru pre purpurinulu patu . . .
Eu stan pre o culmitia si cautu cu geluire
Acusi la munti, la codri, acusi la campulu latu,
Si candu me uitu eu astfelu, de ce in ochii mei
Sclipescu ca-si argintulu torinti de bulbucei? .

Ochsiorii mei acuma sunt dóua isvorele
Din carii curgu perae pre valea, ce-i dícu sinu,
Nu-su reci ale loru valuri si-ale loru picurele
Ci suntu ferbinti ca ferulu. ce arde ca si-unu chinu;
Me arde, oh me arde! . . . de ce atât'a, plansu?
Nu am eu resistintia? . . . ce chinuri m'au ajunsu?

Nu! . . . totu voiu plange, plange, câ-ci prin amurgulu
serii

Eu vedu unu plaiu, ce-mi pare asié de cunoscutu:
Asié-e, e scump'a-mi tíera, pamentulu desfetârii,
Si léganulu celu dulce, in care fui nascutu.
Si vai ursita crunta! eu tréba sê me rumpu
De braci-i maternale, de braciulu ei celu scumpu:

Sê plecu, sê plecu departe, sê lasu o tierisióra,
Si 'n dens'a ce-am pre lume mai dragu si mai iubitu;
Sê me despartu de aur'a ce salta si ce sbóra

Inbalsamandu prin codri, prin pratulu infloritu.
Sê parasescu eu tóte . . . amaru, amaru destinu!
Sê ratecescu prin lume . . . sê fiu unu pelegrinu . . .

In laturi nópte négra, cu-aripele-ti cetiöse!
In laturi! Lasa-mi plaiulu, o! lasa-lu desvelitu;
Ca sê-mi privescu colib'a, colib'a simpliciósa,
Si hornu-i ce se 'naltia prin aerulu iubitu;
Sê le mai vedu eu tóte . . . apoi, apoi sê plecu
Departe 'n strainetate, in tiermu uritu si secu.

Asié, asié lunitia, tu fiica alba, blanda
A noptii, iesi, te 'naltia si pune-te pre tronu,
Apoi de-acolo-ti vérsa lumin'a ta plapanda
Pre loculu meu natale, pre dalbu-i orisonu, —
Sê le mai vedu eu tóte . . . apoi sê me 'ndepartu
De ceriulu tierii mele, de sinu-i delicatu . . .

O patria iubita, o drag'a mea Crisiana,
Ce falnicu, maesteticu mi-pare chipulu teu;
Sarutu-ti faci'a bela, acea facia romana,
Sarutu-ti sinulu mandru, ca 'naltulu empireu.
Sarutu-ti-le tóte . . . câ-ci scie Domnedieu,
Mai sarutá-te-'oiu inca si mai vedé-te-'oiu eu?!
30

Unu murmură nu s'aude din valea cea profun­
 Si frundi'a stă 'mpetrăta, si crinulu inuimitu,
 A riului fantasta si cristalina unda
 Se pare că nu curge, gandesci c'a adormitu :
 Si totulu candu apare asié de impacatu,
 Ah! numai singuru eu sum cu pieptulu revoltatu ;

C' acusi va sê întone bufniti'a uritiósa
 Prin strivete asmodici momentulu de plecatu,
 Si-acusi mi-voiu depune pre faci'a-ti gratiósă,
 Iubita maiculitã, unu ultimulu sarutatu ;
 Acusi va sê se rumpa de ramulu celu nervosu
 O slaba nuclutia, unu muguru fragediosu.

Adio dara Crisiana, regiune adorata,
 Fidela nutritória, repausu neturburatu,
 Veghieze preste tine Dieimea cea 'ndurata,
 Si spinii sê nu crésca pre braciulu teu curatu,
 Ci braciulu teu sê fia infrumsetiatu cu flori
 Si faci'a ta senina, ca ceriulu fãra nori!

M. Popiliu.

CEEA CE LI PLACE FETELOR.

(Novela. Urmare.)

V.

Domnulu notariu siede in chili'a sa de lu-
 cratu. Inaintea domniei sale jace pe mеса unu
 protocolu mare in care scrie ce-va. Chiar gata
 scrisórea si vrê sê o presere cu pravu ; dar din
 gresiéla a versatu pe protocolu tóta tint'a din
 calamariu. Intr'unu minutu devine furibundu,
 lapeda protocolulu intr'o parte, ér' calamariulu
 in cea parte a chilieii, si incepe a se preamblá
 cu perulu de totu spêrlitu.

— Mancá-te-ar amarulu gelosia! Tu esti
 caus'a toturor neplacerilor mele, — eschiamá
 in fine. Asié e acea daca omulu are nevésa tē-
 nera si frumósă, — si-apoi blastemat'a de dire-
 gatoriã nu te lasa sê grigesci de muierea ta! —
 Dupa aceste éra-si aruncá vr'o dóue protocóle
 intr'unu anghiu.

— Nimerniculu acela de Corneliu — con-
 tinuá mai departe — totu la noi siede. Ce
 cauta elu necontenitu aice? Nesmintitu ambla
 la muierea mea. Da, la muierea mea, cá-ci den-
 s'a totdeauna lu-primesce cu bucuria, si la des-
 partire i dice cu surisu pe budie: „Sê avemu
 onóre si de alta-data!“ — Hah! pãiu de ne-
 parca, ascépta numai sê fíu siguru de convin-
 gerea mea si atunci, hah! atunci resbunarea va
 fi amara!

— Inse totusi, da daca nu me inșiéla, da
 daca Corneliu ambla pentru sor'a-mea? — Eh!
 nu se póte, sor'a mea lu-primesce totmereu rece,
 neci nu pré vorbesce cu densulu, — soci'a mea
 inse totu ride, nu mai póte de bucuria cand lu-
 vede. N'am cugetatu ca o femeia sê póta fi
 atátu de cocheta.

Intr'aceste batura la usia, si intrá marele
 poetu Ovidu Zefirescu.

— Ce naiba ti-a picatu in capu, frate? —
 întrebá acesta intrandu — de ai lapedatu tóte
 protocólele in anghiuulu chilieii?

— Facui putintica gimnastica, — respunde
 notariulu voindu a-si intarítá unu aeru umo-
 risticu.

— Apoi vina sê mai continuámu dara gim-
 nastic'a, sê lapedámu si cartile aceste sub mеса.

— Dá-mi pace frate, nu me amari.

— D'apoi asié, tu nu de gimnastica, ci de
 necasu ai lapedatu josu protocólele.

— Cam asié.

— Nu mai fii tristu, én adú nesce vinu
 sê ni tréca de necasu, cá-ci si eu am multe ne-
 casuri.

Notariulu se duse dupa vinu, ér' Zefirescu
 si-implu o pipa si incepú a fumá. Nu peste
 multu sosí si notariulu cu vinulu, murmurandu
 intre dinti: Blastematulu acela de Corneliu éra
 e aci!

— Ce dísesi? — lu-întrebá Zefirescu.

— Nimica.

— Haid' sê bemu dara!

Apoi si-implu pocalu si díse:

— Sê traiésca femeile frumósé!

— Notariulu nu ciocni pocalulu, neci nu
 beú nimica, ci se uitá morosu.

— Ce draci! tu nu bei. Bé dara acuma!
 Sê traiésca femeile fidele!

Notariulu la cuvintele aceste par' cá ar' fi
 calcatu pe unu sierpe, tresari cu infiorare si
 trênti pocalulu de mеса cu multa furia.

— Ce ti-e frate? — lu-întrebá Zefirescu.

— Sê nu vorbimu despre femei, tóte sunt
 cochete, si neci un'a nu e fidela.

— Ai grige ce vorbesci, nu cumva sê te
 auda soci'a ta.

— Eh! ce-mi pasa mie de soci'a mea, si
 dens'a e ca si celalalte femei, in minutulu cand
 se jóra cá me iubesc ferbinte — póte cá mi-
 spune cea mai grozava minciuna.

— Frate! — continuá Zefirescu seriosu — tu
 esti barbatu si de aceea credu, cá vei fi in stare
 a suportá ceea ce am a-ti comunicá.

— Spune-mi ori si ce, nu me temu de
 nimica!

— Mai incetu, mai incetu! N'ai observatu neci o stramutare in portarea sociei sale de câtu-va tempu?

— Ba inca fôrte mare.

— Credu câ ai observatu, cumca Corneliu nu ambla la cas'a ta numai de flórea cucului.

— O! scíu pré bine, densulu ambla la muierea mea.

— Asta e, frate, ceea la ce vrui a te face atentu; tu mi-esti amicu bunu si nu vei luá in nume de reu dechiararea mea cea sincera. Scíi frate, ce dice Shakespeare, femeile sunt insielátore intocma ca undele.

— Multiamu amice! Voiu luá eu, nu te teme, mesurele cuviincióse pentru restaurarea onórei mele. Haid' sê bemu!

Beura la olalta multu tempu. In fine Zefirescu se duse bétu a casa, spre a continuá dram'a sa cea grandiósa. Notariulu erá furibundu, la cina neci nu se duse, ci inchise usi'a si numai din lontru strigá, ca sê nu cutedie nime a se apropiá de usia, câ-ci lu va impuscá. Tóta nóptea nu si-a inchisu ochii.

Vai de voi barbati gelosi!

VI.

Din sér'a cea memorabila in care domnulu jude cercualu serbá onomastic'a ficei sale, cetitórele mele nu se 'ntalnira cu sor'a notariului. Si de-atunce e multu, trecura mai dóue septemani.

Sor'a notariului, domnisiór'a Lucretia, siede singura in chilá si cóse. Pe fruntea ei pururea deschisa si voiósa, acuma diarimu tristétia, — guriti'a-i totdeauna cantátore, acuma nu scóte decátu numai câte unu suspinu dorerosu, — ochii-i stralucitori nu mai lucescu de bucuría, ci de lacrime.

Ce póte fi caus'a cand o fecióra ténera impresorata de tóte graciele frumsetiei si provediuta cu tóte cele trebuintióse, totusi e trista, suspina si vérsa lacrime?!

Sagét'a mitutica a petulantului Amoru.

A iubi, si inca a iubi ferbinte, din adanculu animei, cu consacarea visurilor nóstre celor mai incantátore, — si a nu fi iubita séu iubitu de locu, — este mai tristu decátu acésta? Rspundeti-mi juni si june, cari cetiti aceste orduri!

Da, domnisiór'a Lucretia deveni prinsonier'a Amorului sagetatoriu, si junele acela pentru care traiesce si pentru care stá sê móra, nu-o iubesc, a insielat'o spurcatu.

Câ-ci decumva ar iubi-o, nu o-ar lasá sê vescediésca de suspine, nu o-ar lasá sê se usuce ca flórea lipsita de róu'a nutritóre. Nu e chipu sê fia altu-felu, câ-ci atunci amantulu fericitu ar cercetá-o, si in tempu de o septemana ar fi mersu celu putínu odata la dens'a!

Asié dara caus'a tristetiei densei e, câ junele alesu n'a fostu la ea de o septemana. Dieu mare pecatu in viéti'a amorosilor!

Dar cine e junele fericitu?

Pst! intra cine-va!

Sê credemu óre ochilor? Intra fic'a jude-lui cercualu, imbracata in vestminte dupa mod'a cea mai nóua. Ea, care despretiui atátu de tare pe sor'a notariului, acuma vine la dens'a. Cum sê póte acésta? Séu visit'a de acuma e numai o parte a resbunárii tiesute? Cine scie! Greu a fostu a inventá pulverea de pusca, telegrafulu si altele, dar e multu mai greu a cunósce natur'a femeilor!

— Cé felu, amic'a mea, esti trista?

— Ba . . .

— Indesiertu te incerci a-ti ascunde tristéti'a dorerosá sub mantéu'a budielor suridia-tóre, eu vedu câ tu ai atare secretu ce te face plangátore.

— N'am nimica.

— Nu e frumosu a voi a insielá si pe amic'a ta cea mai buna. Spune-mi ce ti-e, esti amorósa? Sciut' am delocu, câ asta trebuie sê fia vermele ce róde la trupin'a flórei vioiciunii tale.

— O! de felu nu.

— Neci nu merita, ca pentru unu barbatu sê-ti innoredi ceriulu vietii tale. Crede-me, câ densii toti mintiescu. O! eu nu li mai credu neci o vorba. Scíi tu, iubit'a mea amica, cumca eu am avutu o multíme de curtenitori, — câ-ci cas'a nóstra e o casa mare, si la noi s'aduna fôrte multi teneri. Intre ceialalti si Corneliu Borovanu mi-a curtenitu . . .

— Ah! . . .

— Ce-ti e pentru Domnedieu?

Fiic'a judelui cercualu se întórse la o lature si díse incetu: Bine se incepe! — Apoi continuá:

— Da, si densulu mi-a curtenitu; mi-a spusu, câ me adóra, câ fâra de mine nu póte traí si alte multe flécuri si verdi-uscate. In fine si-luá libertatea de a me si petí.

— Si ce i-ai respunsu?

(Va urmá.)

Discursu

despre istori'a literaturii italiene.

III.

Ti-s'ar' fi parutu că pe urmele lui Dante, Petrarca si Boccaccio, limb'a italiana ar' fi trebuitu sê se redice la culmea sa cea mai inalta. Din contra ea a cadutu. Eruditiunea, ocuparea cu clasicii greci si latini au despretiuitu limb'a poporului. Studiulu despre scrietorii antici erá anca viiu in Oriente, unde invetiati se ocupau cu frumós'a limba a lui Demostene; dar' nepotintiosi de a creá, se indestuliau de a face comente si a disputá despre întielesulu séu meritulu mai alesu alu celor doi mari filosofi, Platone si Aristotele, si alu marelui poetu Omeru. Intr' aceea turcii cucerescu imperiulu grecu si in urma cuprindu si Constantinopolea (1457); asié acei literati si-cautá refugiulu in Itali'a; si nesciendu alt'a decâtu limbele clasice, si voiundu a-si cercá cu ele si pane si fama, si necapaci de a scí pretiui originalitatea — incepura a despretiui limbele si literaturile cele noue. Esemplulu loru incepura a-lu imitá si patriotii, si cercau si studiáu numa autori latini si greci; i admirau cu entusiasm, si-si perdeau ostenel'a in a-i alege, corege si tipari.

Eruditi erau destui, dar' literati natiionali nu vedeai. Unu autoru ori carele, numa in atátu se pretiuiá in câtu se apropiá mai tare de autorii clasici. Asié prin admiratiunea latinescului italianesculu erá condamnatu la rime de amoru si la prose de romantie; nime nu lu mai tienea aptu de maiestatea istoriei, de sublimitatea poesiei, si de precisiunea sciintieloru. In catedre se invetiá elocinti'a latina, se esplicau autorii antici, straini, de datinele, credintiele si simtjemintele italiene; uitandu astfeliu pe Dante si reu imitandu pe Petrarca. Chiar' si istoricii anca scrieau latinesce.

Asié italianii pe acestu tempu au scrietori latinesci, cari, cei usioru laudatori dîcu, că ar' poté stá peptu cu autorii antici; dar' ingeniulu loru a remasu perdutu pentru literatur'a natiionala. Éra cei cari au scrisu italianesce, pedanti si totodata neculti, mestecau la latinismu si barbarismu pana dincolo.

Unu mediu-locu potinte pentru propagarea eruditiunei a fostu in seclulu acesta inventarea tipariului in Germani'a, introdusu in Itali'a la a. 1461. Indata se apucara a face editiuni corepte. Merita a se memorá *Aldo Manutio di Basiano* (1447—1515) ca celu mai insemnatu in-

tre tipografi. Introducandu-se tipariulu, cartile au incetatu de a mai fi mercea a pucini; si se propagau cu rapediune operele atátu cele antice câtu si cele noue. Intr' aceea sciinti'a erá destulu de difusa, ma nu erá profunda, si asié seclulu XIV a fostu seclulu eruditiunei, dar' nu alu geniului, si conditiunea politica anca adjutá acésta mediocritate, care n'are neci valóre neci nu insuffa vre-unu respektu. Mitutelele republice italiene si-perdusera vitalitatea individuala si se aglomeraseru in state mai mari, cari si-aveau acum pe domnii sei.

Unii dintre acestia favoriau sciintiele. Numele *de Medici* la italiani e asemene numelui Mecenate la latini, Lorenzo de' Medici nu numa că a protesu leterele, dar' le-a cultivatu si insu-si.

Dar' si in acestu seclu se afla scrietori cari au sciutu tiené la puritatea limbei si la simplicitatea stilului italianu, si au scrisu asemene scrietoriloru din seclulu precedente; acestia inse su fórte pucini.

IV.

Sê trecemu la seclulu XV., care precum seclulu XIII. se considera ca seclulu de aurulu limbei italiene, asié acesta se chiama seclulu de aurulu literaturii italiene. Si intr'adeveru că asié a si fostu. Scrietorii acestui seclu au sciutu alege formele si gustulu, a uní naturaléti'a cu studiulu, spontaneitatea cu finéti'a clasica; dar' totu-si in loculu acelei originalitáti, ce caracteriséza pe Dante, le-a mai placutu imitatiunea; buna óra ca la latini pe tempulu lui Augustu.

Dar' seclu de aurulu lu intituluu chiar' si scrietorii insi-si, fiindu că pentru scrierile loru erau protesu, onorati, compensati. Dupa caderea republiceleloru, principii stringeau pe langa sine capacitátile ingeniose, séu pentru de a-si petrece si a uitá grigile politice, seu pentru a-si dá síe-si pompa, séu pentru a primí laude care sê innece maledícerile poporului apesatu. Italianii si ei, desperati de libertate, se pusera cu tóta pasiunea la litere, ca si candu cu acést'a aru fi vrutu a protestá in contra acelor straini inmoranti, cari i supusera cu armele.

Si intr' adeveru, neci odata atát'a onóre nu s'a datu la scrietori si artisti! Franciscu I din Franci'a a invitatu pe multi a duce dincolo de Alpi lumin'a gustului, si Leonardu da Vinci, si Cellini si Primaticiu, si cei mai multi artisti mersera; acolo aflara asilu Alamanu si Strozzi. Superbulu imperatu Carolu V redica penelulu lui Titianu, si la curtenii sei, cari se inbogati-sera din onorile facute lui Guicciardiui, le dîse:

„Cu unu cuventu, potu face o suta de cavaleri; dar' tóta potint'a mea nu e destula pentru de a face unu altu Guicciardini.“ Papii, imperatii, principii, tratau familiaru cu Ariosto, Michelangelo, Berni, Rafaelu, Navageru. Intre sunete de trimbitie se dederu de scire descoperirile in matematica facute de brescianulu Tartaglia. Universitátile se faliau pe intrecute cu profesori. Papii ornau cu

Ma aceste favoruri erau in scaderea demnitátiei. Literatulu de multe-ori erá tienutu numai de bufonu, séu cum amu díce noi „ne-bunu de curte“; trebuiá sê faca petreceri si sê se umileze; apoi erá scosu din curte dupa capriciu. Ingeniuri sublime s'au inmicitu prin adu-latiune, precum Ariosto si Caro; altii s'au stricatu prin chiar' favórea principiloru, precumu

Contele Bismark-Schönhausen. (Vedi pagin'a 357.)

purpura nu pe ómenii virtuosi ci pe cei mai buni literati. Principii se intreceau a face pe Mecenati. Generalii osteniti de arme se recreau cu dulcétia leterelor. Ponteficele Leone X. lasá a se face teatre, a se deschide bibliotece; incuragiá music'a, fece a se desgropá anticítatile, si a gatá beseric'a St. Petru, cea mai mare beserica a crestinetátiei.

Machiavelu si Giovio; cea mai mare parte, mai multu cautá la a placé la domni, decâtu la triumfulu adeverului si la a creá acea opiniune publica, care mai multu ajunge decâtu ori ce statutu. Ariosto si-toci admirabilulu seu ingeniu cu a esaltá cas'a d' Este; si cardinalulu Ipolitu, cetindu poem'a lui, i díse: „Dove avete preso tante corbellerie“ (de unde ai culesu atâte ni-

micuri). — Unu altulu din cas'a d' Este arunca pe Tasso in prinsória, macaru acest'a laudase pe celu domnisoru. —

In acestu seclu poetii lirici se inmultisera de minune. Invetiati, neinvetiati, poporu, principi, mireni, preoti, barbati, femei — toti poetizau; toti, fara sê si-bata capulu a dîce ce-va nou, ci falindu-se a imitá pe Petrarca sêu pe imitatorii lui Petrarca. Apoi o fecunditate inesaubila de sonetisti; apoi censoratori si imputatori la Petrarca, chiar' atunci candu acest'a erá admiratu si la straini; Milton si alti englezi lu imitau. N'au lipsitu neci poeti pastorali; poetii se prefaceau in pastori, pescari, pentru a cantá ecloge maritime si drame pastorali. Apoi poetii didascalici; dar' neci unulu n'a potutu adunge pe Esiodu la greci si pe Virgiliu la Romani, pentru de a dá vestmentu poeticu si la ideele cele mai vulgari. Asemene satir'a si umorulu anca si-aveau poetii sei; intre acestia Franciscu Berni. Nu altminte poemele eroice; *Luigi Pulci* scrie intreprinderile lui Orlando, *Mateiu Boiardo* canta Orlandulu inamoratu, si *Ariosto* Orlandulu furiosu, carè nu este alta decátu continuare la inventiunile lui Boiardo. Ariosto are cea mai frumósá poesía; elu a fostu stapanu si limbei si stilului si versului: o limba si unu stilu, unde altulu anca nu l'a adjunsu. Elu putea sê se redice la inaltîmea de maiestru alu seclului seu, si sê impuna la lapedatii de principi, si la misiei de ministri, si la poetii perde-véra; ma elu n'a sciutu alta decátu a adulá; a adulá regii, papii, alti literati, artistii; a adulá pasunile; se indestulá a fi mare poetu, candu putea se fía si omu si italianu mare. — Se mai scrise apoi o multîme de poeme d' este romantiesci. Tóte nu le putemu enumerá aci.

Importanti'a evenemintelorú acestui seclu fece pe multi a scrie sêu istorie intregé, sêu numa cronice din diverse pârti ale Italiei. *Pier Francesco Giambullari* incepù a scrie *Istori'a generala a Europei*, dar' a scris'o numa pana la a. 913., si e scrisa cu multu studíu de limba; dar' cu multa frumsetia de forme a scrisu *Francesco Guicciardini Istori'a Italiei* de la a. 1494. pana la 1534., vorbindu fapte ale caroru testimoniu si parte a fostu. *Camilo Portio* (1520—1580) descrie conjurarea baroniloru din Neapole contra Ferdinandu I, cu o elocintia patetica si cu unu stilu puru si usioru. Mentiune deosebita merita *Bernardu Davanzati* (1529—1606), care vrendu a aretá cã limb'a italiana nu e mai pucinu concisa decátu cea latina, a tradusu pe vechiulu istoricu Tacitu, si a reesítu mai scurtu decátu acest'a.

Multi italieni invetiati au preferitu a scrie istoriele loru in limb'a latina, pentru ca sê le póta cetí si natiunile de alta limba. Cu tóte aceste multe fapte si intreprinderi maretie ale italianiloru de pe acelu tempu au remasu nedescrise. Intre altele chiar' si despre intreprinderile lui Cristoforu Columbu nu sunt decátu nesce relatiuni scurte si seci.

Dar' celu mai renumitu istoricu pe acestu tempu a fostu politiculu *Nicolau Machiavelu* (1469—1527.) De numele acesta e legata ide'a politiceii tortuóse si insielatórie. Cartea lui „*Il principe*“, e unica in feliulu seu. Politic'a lui consiste in a reesi, fara considerare la medilóce; admira Rom'a, cã a sciutu adunge acolo unde a vrutu; admira pe sceleratulu Cesare Borgia cã se inaltá prin omoruri si insielatiuni; si pe unu principe nou lu invétia cum are de a consolidá tirani'a si a o conservá, intrebuintandu crudelitate sêu astutia. In „*dialogulu seu despre artea resbelului*“ Machiavelu cêrca a desceptá in italieni amorulu si studiulu pentru arme. De elu a mai remasu si alte scrieri, parte istorii, parte romantie, parte poesii. Limb'a i este destulu de curata.

Afara de Machiavelu au mai scrisu si altii despre politica, precum *Donato Gianotti*, *Paolo Paruta*, *Giambattista Guarini* si altii.

Intr' aceea italianii n'au neglesu nici scrierile filosofice; dar' anca totu numa pe urmele lui Aristotele unii, si pe ale lui Platone altii. In urma inse totusi au ruptu cu acestia si au facutu nóua filosofía. Ma filosofii au meritu mai multu scientificu decátu literariu, si asié potemu trece peste ei. Asemene potemu trece si peste asié numitii secretari; pe acelu tempu adeca fia-care domnu mare tienea langa sine câte-unu literatu in oficiu de secretariu, nu numa de a scrie in numele domnu-seu, ci pentru de a aflá proverbe, improvisári, si a face versuri la solemnitáti de casa; de aci se escara o multîme prodigiósa de epistóle, scrise cele mai multe cu o fluiditate si precisiune, ce abié se afla si in opurile studiate. Ma si aceste mai multu se tienu de istoria, decátu de insa-si literatur'a. Merita inse a se memorá *Anibalo Caro*, care intre altele a tradusu Eneidea lui Virgiliu cu atát'a libertate si frumsetia de armonia si frase, in câtu se póte asemená cu originalulu; epistolele lui Caro au o elegancia spontanea, sunt scrise cu multu spiritu si cu viia naturalitate, si cu multa cunoscintia a geniului limbei italiene.

De laudatu sunt si epistolele lui *Jacabu Bonfadio*.

Din scrierile acestor epistolanti s'ar' poté serie istori'a politica si diplomática a acelu seclu.

In acestu seclu si artele anca si-aveau scrietori. Piptur'a, sculptur'a, si arhitectur'a aveau nu numa maiestri escelinti, ci si scrietori. Pana si in artea militara anca aflámu scrietori laudati. Intr' aceea simtiemintele de religiune scadeau din dí in dí; neravurile mergeau depravandu-se; spiritulu de necredintia petrunse in totu loculu; libertatea civila scurtata; si libertatea cugetului calcata in picióre; cartile erau supuse censurei.

Beseric'a anca simtiá lips'a de a chiarifica dogmele ce se traserá la indoiéla, si de a reformá disciplin'a. Se adunara drept-aceea prelatii, teologii si invetiati lumi in conciliulu de Tridentu (1560); care avú acelu resultatu cá impartí crestinismulu in dóue tabere, catolici si reformati. Acestu conciliu dede ocaziune de a se serie dóue istorie despre elu. *Paulu Sarpi* se adopera a sustiené autoritatea mirenesca contra celei eclesiastice; éra cardinalulu *Palavicino Sforza* vorbesce in contra lui Sarpi. Sarpi serie in rea limba, dar cu stilu usioru, limpede, a uniori muscatoriu; *Palavicino* serie curatu, cu perióde rotunde — dar' monotonu, si innéca cugetele in frase si antitese. Sarpi ataca, *Palavicino* definde; dar' neci unulu neci altulu nu e bunu istoricu, pentru cá amendoi sunt partiali. Dupa conciliulu dela Tridentu, neravurile nu s'au imbunitu, ci devenisera numa mai rezervate, si se latise unu feliu de spiritu de pietate si de devotiune; ceea ce s'a simtítu si in literatura. Misúnarii introdusera cantári populari, ce se cantau in beserice si la procesiuni. La inceputu nu erá neci-o restringere de tipariu, acum inse s'a introdusu censur'a preventiva, care o exercitau episcopii séu inquisitorii; apoi *Indicele*, unde o congregatiune in Rom'a insemná operele ce le credea periculóse pentru purtare, moralu, si credintia, ma le insemná numa dupa ce se publicau.

Reactiunea pietatei contra depravatiunei e de minune represintata prin *Torghato Tasso*, nascutu la a. 1544. La esemplulu parintiloru se dede epopeei romantiesci, si pana studiase legile in Padu'a, unde fú laureatu in etate de 17 ani, a scrisu *Rinaldulu*, tiesutu din aventure cavaleresci. Ma melancoli'a acestui teneru, si simtiulu seu de o dulce pietate, lu chiamá la o incercare mai nóua, mai crestinésca, si se puse a celebrá prim'a cruciata. Asié se chiama intreprinderea ce fece Europ'a tóta, incependu dela a. 1096. si continuandu secle inainte, pentru de a

eliberá Pamentulu santu de suptu Musulmani, cari lu tiraniau si amerintiau de a se estinde peste tóta Europ'a. Acésta e intreprinderea cea mai grandiósa, si singura, unde Europ'a tóta s'a unitu a combate Asi'a si Afric'a tóta, si nu pentru ca sê si-isbendésca pentru Elen'a rapita séu a fabricá Rom'a, ci pentru a protege civiltatea contra barbariei, si pentru a decide déca umanitatea avea a recadé in sclavia, in despotismu, séu a se inaltá liberu la egalitate si progresu!

Acestu obiectu admirabilu si-l'a alesu Tasso pentru de a serie „*Jerusalimulu liberatu*“; elu a recursu la istoria, si nu la inventiuni romantiesci séu la incantári si complicatiuni de amoru. Dar' trebe se spunemu cá limb'a lui n'are gustulu lui Dante, neci facilitatea si maréti'a lui Ariosto.

Seclulu lui Tasso, mai multu gramaticu decâtu esteticu, i fece si critice amare si laude fara mesura, dar' tóte numa in privinti'a forme; si bietulu Tasso se incumetá a-si negá nemoritoriulu seu opu si a-lu refunde intr'o nóua poema, in „*Jerusalimulu cuceritu*.“

Elu credea cá numa acésta poema va remané la posteritate, si se rugá ca sê se uite cea prima; ma natiunea a judecatu altminteru, si *Cuceritulu* nu se cetesce decâtu de câte unu curiosu. Si mâcar' Tasso aici are mai bune versuri, indrépta erori gramaticali, spune antefaptele intreprinderei, si respepta mai bine istori'a.

Care ar' paragoná aceste dóue opuri, ar' aflá unu studiu frumosu de stilu, ma adese-ori ar' vedé si aceea, cá mintea lui Torquato slabise. Tasso a scrisu si alte fórte multe poesii; precum a scrisu si in prosa, despre care dice Monti cá este „unu funte admirabilu de elegancia si de filosofia si de limba alésa.“ Nu potemu negá in Tasso abundanti'a de conceptu originalu, dar' in urma scapá si elu in a imitá poetii anteriori. Nu scimu din aplecare séu din primele sale datine, lui Torquato i placea a serví la principi, cari reu resplatira nemorirea cu care Tasso i daru. *Marinimosulu Alfonsu*, duca de Ferrara, fece de lu inchise in cas'a nebuniloru de la St. Anna in Ferrara. De aici s'a eliberatu, dar' elu nu s'a potutu eliberá de pasiunea de a se apropiá de cei mari, cari i-au fostu atátu de ingrati. A adulatu pentru de a fi persecutatu chiar' de adulati. In urma a moritu in etate de 51. ani in claustrulu de St. Onofriu in Rom'a. Frumsetiele reali ale poemei lui Tasso si nefericirile lui fecera pe unii, (cari nu sciu laudá pe unulu fara ca sê deprime pe altulu) de dechiarara „*Jerusalimulu liberatu*“ mai pe susu

decâtu „Orlandulu furiosu“; alții éra séu din amóre câtra Ariosto séu din alte motive au despretiuitu pe Tasso si au redicatu pana la ceriu pe Ariosto.

Multi au vrutu se imiteze pe Tasso, ma votulu natiunei nu s'a opritu decâtu la acesta, care trebe cetitu pentru de a cunósce literatur'a italiana.

V.

Suntemu la seclulu XVI. Sê dâmu carap-
 teristic'a acestui seclu. Cuplesita de o rasa de
 straini flamendi, pe cari credea câ i póte invin-
 ge cu forti'a pentru câ i întrecea in civiltate,
 Italia n'a sciutu a se opune cu puterea uniunei;
 si temendu-se mai pucinu de perderea libertâ-
 tiloru singulari, de câtu de perderea indepen-
 dîntiei universali, mitutelele staturi se lasara a
 se ucide unulu dupa altulu. Papii erau superati
 pentru perderea a diumetate din lume; Neapolu-
 lulu si Milanulu abié cutediau câte-odata a
 redicá câte-unu strigetiu pentru de a cere pâne;
 Veneti'a, sdrobindu-i-se sceptrulu de mâri, tre-
 buiá sê-si puna tóta, puterea pentru a respinge
 pe Turci; Genov'a se luptá cu discordiele pro-
 prie si cu lacomi'a veciniloru; Savoia, impor-
 tanta pentru pusetiunea sa între Austria si Fran-
 ci'a, perdù din teritoriu, ocupatu o parte de
 câtra Svitierani, cesu de alta parte la Francezi.

Asié acea Italia, ce de atát'a tempu stâ in
 fruntea civiltâtiei, acum se opresce si lasa sê o
 intréca alte natiuni. Incetandu resbelele misera-
 bili, cari ruinara independinti'a italiana, asupra
 Italiei zacea unu marasmu, care se numiá *pace*.

Guvernele neapte de a conduce miscamen-
 tutulu socialu, se marginiau a mantiené ordinea
 materiala; idololatri'a ie loculu cultului; cugetu-
 lulu se instupidesc; anemele se descuragiéza;
 si ajunsese pana acolo de neaptiunea se credea
 de generositate.

S'ar' fi parutu câ pacea, de si umilitória,
 ar' fi deschisu campu la studii si ar' fi indulcitu
 si trasu la sciintie si litere ingeniele nedistrapte
 si nevoite de a-si aretá pe altu terenu aptivita-
 tea, séu de a protestá cu lucrári inteleptuali
 contra politiceii somnolinte; ma domnitorii strai-
 ni, plantati in Lombardi'a, nu si-bateau capulu
 la sciintie, ci aveau grige numa de a suge tié-
 r'a si de a respunde cu furci la plebea ce se
 rugá de pane. Principii nu mai posiedeau vé-
 di'a de mai nainte; ci erau acum satelittii altoru
 potentati mai mari. Singuru ducii din Savoia
 se mai aretau din candu in candu italieni —
 favorindu literele si artile. Medicescii de Flo-
 renti'a continuau a infrumsetiá servitutea —

patrocinandu pe invetiati. Dar si domnii straini
 anca se aretau câ favoréza ingeniurile italiene;
 Ludovicu XIV. animá artistii italieni si tramise
 francezi in Itali'a ca sê invetie; chiamá apoi la
 Paris geografi si astronomi italieni; dede pen-
 siuni séu donuri la Viviani, Dati, Optaviu Fer-
 rari si alții.

Dar' mai multu, decâtu cu aceste protep-
 tiuni, se adjutorara studiosii cu multele univer-
 sitâti ce se fundasera, si cu bibliotecele ce se
 deschisera; între cari merita a se memorá *Bi-
 bliotec'a Ambrosiana* din Milanu, instituita de
 archieppulu Fredericu Boromeo. Au adjutatu
 apoi multu academiele, ca centre unde se are-
 tau puterile intelectuali, si unde studíele reci-
 próce aduceau profitu comunu; ma spre neferi-
 cure, mai multu se ocupau cu cuvintele decâtu
 cu lucrulu, si compuneau versuri séu prose nu
 pentru alta decâtu pentru a le recitá; a le re-
 citá la ómeni, cari nu se adunau pentru alta
 decâtu pentru a le audí: consumendu-se astfeliu
 si mintile si tempulu. De acésta miseria brilanta
 se distingu academi'a de *Crusca*, instituita in
 Florenti'a ca o salva-guardia a limbei italiene;
 apoi ceea de *Arcadi*, formata in Rom'a pentru
 a corege gustulu depravatu ce intrase in poe-
 sía; dar' mai multu cea de *Cimento* fundata in
 Florenti'a la a. 1657 pentru progresulu in sci-
 intie prin experimente.

Asié erau dóue generatiuni de scrietori;
 unii cari aveau grige numa la cuvinte; alții
 cari cautau la lucru. Naturaléti'a se parea pré-
 triviala; se voiá a se polí totu, a esprime tóte
 cu finétiá si cu conceptu, a desceptá mirare si a
 ghidili cu picanteria. Cu tóte aceste pros'a, in
 acestu seclu, a fostu mai pucinu polita, dar' mai
 multu culta si mai poterósa, si peste totu mai
 filosofica decâtu in seclulu XV; éra poesí'a mai
 pucinu eleganta, dar' mai bogata de cugete. Si
 cu unu cuventu se póte díce, câ acestu seclu a
 simtítu mai multu decâtu celu precedentu ne-
 voi'a originalitâtiei. Ca noutate in acestu seclu
 trebe se insemnâmu poemele eroico-comice;
 d'între cari cea mai buna e „*Sechia rapita*“
 (Galét'a rapita) de *Alesandru Tassoni* (1622).
 Odata cei din Modena intrara cu puterea in Bo-
 lonia, si bendu dintr'o fontana, au rapitu galét'a;
 care asemene Elenei de Troia, a causatu un'a
 din acele batâi, de cari e plinu evulu mediu, si
 de cari ai poté ride déca n'ar' fi costatu
 vietie de ómeni; dar' Tassoni, n'are grige de
 asta, elu vre a te face sê ridi; sê ridi la acela
 care móre, se ridi cu amaretiune. Gramaticu
 finu, a facutu critice lui Petrarca, idolulu ace-
 lui tempu. Dar' acestu seclu, luat in bataia de

jocu pentru bizareriile literari, e insemnatu pentru incrementulu sciintieloru in Itali'a, indreptate a descoperi natur'a omului din punctu de vedere intelectualu, artisticu si materialu. *Galileu Galilei* merita a-lu propune continuaminte tineriloru pentru perseveranti'a in studiu si esapitudinea in observatiuni. Metodulu prin care s'a facutu nemoritoriu consiste in acea, câ a repudiatu ipotesele gratuite si tirani'a autoritatiei; in locu de argumentare preferesce esperiinti'a; cërca purulu adevèru, si lu supune la calculu si mesura; dubietatea o tiene de parintele inventiuniloru si calea câtra adevèru. Perfeptiunà instrumintele, precum telescopiulu, microscopiulu, termometrulu, compasulu si pendululu; si *probandu* si *reprobandu* totu, regenerà mecanic'a, dinamic'a si idrostatic'a; descoperi satelitii lui Joie, si adause nòue arguminte despre invertirea pamentului pe langa sòre; ceea ce ca tôte noutàtile aflà multi si mari contradicatori.

Avù mari onori; pe intrecute lu cercau principii toscani, cei din Veneti'a, Genov'a si strainii. Ma, precum se intempla cu tôte ingeniurile mari, si Galilei fù persecutatu de câtra invidiosi, si imputandu-i-se câ prin descoperirea câ pamentulu se misca in giuru de sòre, ar' fi atacatu autoritatea Besericei — fù inprocesuatu — si sant'a incuisitiune, care nu erà alta decâtu ceea ce mai tardiu s'a numitu politia, cu argumentulu din scriptura, câ: „Terra autem in aeternum stabit, quia terra autem in aeternum stat,“ lu judecà la carcere. Galilei a scrisu intr'o limba destulu de pura; si din chiaretatea lui se vede, câ a cetitu fòrte multu pe Ariosto. Inceputulu celu bunu facutu de Galilei in sciintie, l'au urmatu si altii; anume *Toricelli* si academi'a de la Cimento, apoi altii si altii pana la *Lorentio Magalotti*, — care a scrisu istori'a si sciintiele esperimentali intr'o limba limpede si stilu curatu. Guiseppe Pasta a facutu unu dictionariu despre cuvintele de medica. Campulu pentru cestiunile mari politice erà inchisu, si asiè omenii se ocupau mai multu cu probleme economice. Jureprudintià insa-si erà numa practica si consultiva; cu tôte aceste tacandu despre altii, nu potemu a nu memorà pe *Gravina* si mai cu sèma pe *Vico*, cari au ilustratu jureprudinti'a. In filosofia trebe se memoràmù pe *Michel Angelo Fardella*. Suntu apoi altii cari si-au descrisu caletoriele. Intre geografi e renumitu numele lui *Vicentio Coronelli*. In artea militara a scrisu bine *Raimundu Montecucoli*.

Ci istori'a, regin'a sciintieloru frumòse, n'a avutu cultivatori insemnati. Au scrisu fòrte

multi, dar' n'au scrisu decâtu istorii partiali, si fàra elevateti'a si momentositatea studiiulu istoricu. Giambattista Vico, jureprudintulu, a scrisu cu multa profunditate, dar' se vede a admirà pe clasici, si stilulu lui istoricu e cam fortiatu. Multi au preferitu a scrie istoriele in latinesce.

Pe acestu tempu se vedu in Veneti'a cele d'antàiu gazete cari se tipariau candu erà de a se anuncia vre-unu evenimentu, si se vindeau pentru o moneta ce se numià *gazetta*. Afara de acestia erau o multime de scrietori volanti, cari adeca se exercitau a scrie despre diferite obiecte, acum bine, acum reu, cautandu mai multu la rumòrea momentulu, decâtu la eternitatea gloriei. Pe acelu tempu, ori ce strainu, care voià a trece de omu cultu, invetià limb'a italiana. Sunt francezi, precum *Ménage* si *Régnier*, si anglezi precum *Milton*, cari au scrisu italianesce. Dar' pe langa tôte aceste nu se pòte negà, câ acestu seclu a fostu deplorabilu atâtu pentru istori'a câtu si pentru literatur'a italiana.

Dr. Iosifu Hodosiu.

Contele Bismark-Schönhausen.

(Vedi ilustratiunea de pe pagin'a 353.)

Este òre cine-va dintre cetitorii nostri, carele sè nu fia auditu de acestu nume? Au fostu ani intregi, in cari tóta pres'a cea liberala a lumei civilisate, atacà pe Bismark pentru caracterulu seu despoticu si pentru neconsiderarea drepturilor constitutionale. Ei bine, acestu omu asta-di — prin curiosulu jocu alu sortii — deveni o persóna admirata. Pentr'aceea va fi dóra interesantu sè insiràmù pe scurtu câte-va date biografice din vièti'a acestui barbatu de statu.

Bismark se trage din famili'a nobila brandenburgica, care este cunoscuta inca din secululu alu 12-le. S'a nascutu in a. 1813 in Brandenburg; a ascultatu sciintiele juridice si filosofice pe la universitàtile din Göttinga, Berlinu, si Greifswald; si dupa ce a facutu esaminele, a practiatu mai multi ani pe bunurile tatàne-seu. Insemnetatea lui politica se incepe mai cu sèma in 1847. candu ca represintante alu statulu nobilu sasonicu a fostu conducatoriulu partidei estreme de a drèpt'a. In an. 48 nu a avutu vre-o rola, inse dupa sugrumarea revolutiunei s'a luptatu din tôte poterile in contra sistemei representative. In a. 1851-a fostu ca secretariu de ambasadura, dar totu in anulu

acesta s'a denumitu de ambasadore la confederatiunea germana in Frankfurt. Aici aperá pu-setiunea egala a Prusiei cu a Austriei, si pentru acést'a de multe ori veniá in conflicte personale cu contele Rechberg, ambasadorel Austriei. In a. 1859 lu rechiamá ministeriulu lui Hohenzollern pentru portarea lui inimica Austriei si amica Franciei, si se denumí de ambasadorel la curtea din Petrupole. Se díce cá in acestu postu alu seu a voitu sê formeze o alian-tia intre Francia, Prusia si Rusia, inse nu o-a potutu realisá din caus'a unoru dificultâti, ce i s'au opusu din Berolinu. In 1862 a fostu ambasadorel la curtea franceza de primavér'a pana tómn'a; si von der Heydt si Roon pasíndu din ministeriu in 18 septemvre pentru cá n'au potutu efeptuí votisarea speseloru ce erau de lipsa la reformarea armatei, regele chiamá pe Bismark din Parisu si i dede frênele statului in mana.

Ací se incepe periodulu mai insemnatu alu carierei lui Bismark, care l'a facutu objectulu discusiuniloru de tóte dílele. Ni sunt cunoscute luptele lui amare cu corpulu represintativu, cari s'au finitu totdeauna cu inchiarierea aceluia; cunóscemu resbelulu din Dania, politic'a lui fatia cu Austri'a; faptele mai nóue ale lui Bismark ne sunt sub ochi.

U N D I N E.

Novela de Fernando Fenneberg.

(Urmare.)

— O John! John! tu me vei face inca nebuna. Uita-te la acesti patru paretu goli, la acesti cincii copíi, ce flamandiescu, si la mine, care de lucrulu celu multu d'in dí in dí me uscu pe petióre, si raspunde-mi, cum vei poté tiené pre nemernic'a acést'a?

Cuvintele aceste nu concedeau neci unu respunsu. John Crow fù descuragiatu, se puse pe unu scaunu, si-si intindea manile la focu. In urma díse:

— Credu, femeia draga, cá ddiu nu ne va lasá sê morimu de fóme daca dâmu scutire unei fapture sermane, mai misera inca decâtu noi. Si póte, si ea scí ce-va, ca sê se póta sustiené pre sine. La ce te pricepi, Undine?

— Scíu jocá, — díse ea rapede. Bet cantá cu organ'a de mana, miculu Beck cu tamburin'a, si eu jocam pe strade.

John Crow se scolá, si luandu de pre parete violin'a, incepú a cantá, si díse:

— Jóca, Undine!

Copil'a si-aruncá peleri'a rupta si sialulu la o parte, si-scuturá de pre fruntea alba si inalta bucele negre, si plecandu-se ce-va inainte incepú a jocá. Se vedeau in miscârile ei o usioretate, o gratia naturala, si unu talentu invederatu spre jocu, candu, sfirsíndu joculu si lasandu-se pe unu genunchiu, indata si-plecá capulu, casí cum ar' asteptá dupa aplausulu spectatoriloru.

John atunci incantatu batú in mani si díse:

— Fórte bine, copilitia! fortun'a ta e facuta. La Petite Tiner, pentru care si-torturéza publiculu manile, nu e démna sê-ti deslege curelele caltiuniloru. Femeia draga! Undine va fi fericirea nóstra a toturor'a, séu eu nu-su John Crow!

III.

— Vediutu-ai pre farmecatóri'a jocasia La Villette? — intrebá unu june imbracatu dupa mod'a cea mai nóua, intalnindu-se in Broadway (strad'a larga) cu amiculu sêu Eduardu Lester.

— Nu o-am vediutu! Scíi pre bine, cá numai de dóue díle sum in New-York, si inca n'am avutu oca-siune.

— Bine, vina dar' acum cu mine! Voiu merge acolo, unde o vei poté vedé. Eu am intrare libera in chili'a de incaldítu a teatrului, si te voiu presintá ei, daca mi-vei promite, cá nu me vei alungá afara.

— Frumósa e? — intrebá Lester.

— Frumósa! — díse amiculu seu — iubite Eduarde, ea este angeru, ea este serafinu adeveratu, inse superba ca Lucéferulu. Pe onóre, ai crede, cá e princéasa, si nu saltatória.

— Cine i-su amicii?

— Nu credu sê aiba pre cine-va. Unu teatralistu betranu a datu de ea óreunde-va nóptea, cam in ainte de trei ani, si de candu a aparutu pe scena, a devenitu favorít'a publicului. Ea este o saltatória esclinta, si nespusu frumósa, dara precum ti-am spusu, atátu de superba, câtu nu credu sê se uite pe unulu d'intre noi.

Junele suspiná d'in adanculu animei spunendu vorbele aceste.

Intr'ace'a objectulu dialogului loru statú in aintea cautatórei, in imbracamentulu usioru alu unei saltatóre, asteptandu semnulu, ce o va chiamá pe scena. Cine ar' recunósce in fét'a svelta si frumósa pre mic'a si sburdalnic'a Undine? Ochii ei infocati, negri, n'au potutu sê se schimbe neci decâtu; aceia sunt ca si tot-deun'a plini de focu, de superbia si pasiúne, inse ea s'a stramatatu in tóte celelalte. Perulu ei mandru si móle fuge in bucle negre ca corbulu pe grumadii ei, ce intrecu in albétia pre alabastru. Statur'a-i svelta, subtîre si gratiósá, fruntea-i maiestatica, si trasurele-i fine o facu represintatóri'a perfecta a marimei. Se dede semnulu, si La Villette stralucindu si farmecandu statú inaintea spectatoriloru E primita cu aplause sgomo-

tóse, si ea remane atátu de rece si de indiferinta la tóte aceste, ca si cum ar' fi statua de marmore.

— Ce cugeti, Eduarde, de gustulu meu? — i siópti amiculul la ureche.

— E perfectu! — respunse elu. — La Villette mi-intrece tóte asteptările! Voiu fi cu mai multa bagare de séma câtra dam'a acést'a tenera, daca me vei presintă ei.

— Ti-spunu sinceru, Eduarde, tóte voru fi in daru. Totu atat'a, macar' sê vrei a topi unu munte de ghiacia, macar' anim'a La Villetei. Eu am probatu, dar'

— N'ai avutu neci unu succesu, — întregi Eduardu suridindu la vorbele amicului sêu.

— Asié e, si chiaru asié vei amblá si tu, daca vei probá. Asculta de mine, si nu-ti stee mintea la ea, iubite Lester!

— Da vedi bine! díse Lester — *Fortuna audaces iuvat*. Cine nu indreznesce, nimicu nu dobendesce. Eu vreu sê o invingu, si daca nu o voiu poté, atunci ea va fi cea d'antáiu din sesulu seu, care va dá cosiarca lui Eduardu Lester.

IV.

Au trecutú trei luni de la discursulu pomenitu. Radiele sórelui strabateau într'o séra frumósa d'in Juliu p'ntre ferestrele deschise, si incungiurau cu o aureola capulu frumosu si maretiu alu farmecatóriei La Villette, candu ea cautá pe Broadway la imbuldíel'a ocupata cu totu feliulu de lucruri. Fruntea-i erá lasata pe un'a d'ntre manile sale mici, pana candu ceea-l-alta erá pusa fâra grige in man'a unui barbatu, care prin frumseti'a-i nobila tragea asupra sa atentiunea. Acesta fú Eduardu Lester, care din nóptea candu o-a vediutu antáia data, a devenitu unulu d'ntre cei mai devotati admiratori ai ei. Cumca óre cugeta ea la elu, séu ba, acést'a nu o-ar' fi potutu spune, dar' atát'a a sciutu, cá elu mai multu si bate capulu pentru ea, decátu cá ar' fi de lipsa. In ainte de tóte vanitatea l'a amagitu, ca sê probeze, cá óre cu potintia i va fi sê si-o castige, ca sê arete amicului seu, cá neci o anima femeésca nu póte sê resiste lingusîrilor sale. Inse cu surprindere a vediutu, cá saltatóri'a superba nu le-au luatú de onóre, ci numai ca unu tributú ce i-se cuvine. In daru se siliá candu se apropiá de ea sê-i véda ochii lucindu, séu fati'a rosíndu; ea lu salutá, candu veniá, si se vedea fâra de grige si nepasatória, candu mergea. Acést'a n'a fostu totu-si decátu o rola, pre care o ésecutá cu succesu, fiindu cá ea lu iubiá cu tóta ardórea consumetória a animei sale pasiúnate. Numai cugetulu, cá ea e saltatória sermana, si Eduardu mostenitoriulu unei dame putrede de bogata, o infiorá.

(Va urmá.)

Ce e nou?

* * (Maj. Sa Imperatulu) in lun'a venitóre va cereté acele tieri ale imperiului, cari in decursulu bataliei trecute au suferitu mai multu. Unele foi spunu si acea, cá Maj. Sa câtra finea lui optomvre va veni la Buda, unde intru adeveru se si facu pregatiri pentru eventual'a sosire a Monarcului.

* * (Coler'a in Buda-Pesta) éra-si începú a domni mai tare, mai alesu inse in suburbii între ómenii cei saraci, cari manca multe póme necópte. Altmintre caldur'a cea mare din dílele din urma inca ajutorá immultírea casurilor colerice.

* * (Comitele supremu alu Bihariei) in septeman'a trecuta a cercetatu Beiusiulu si pregiurulu lui, apoi trecú la Vasou unde fú primitu cu salve de tréscuri; ér sér'a in 21 sept. judele cercualu dlu Ioane Vasiu arangia unu balu in onórea óspelui.

* * (Scolasticu.) In nrulu trecutú amintiseramu, cá anulu scolasticu la universitatea de aici se va incepe in 1. optomvre, — inse chiar dupa tiparirea fóiei nóstre primiramú scirea, cá din caus'a colerei cursulu anualu atátu la universitate, cátu si la tóte scólele nu se va deschide mai nainte decátu in 1. noemvre. Totodata audímu, cá esamenele si rigorósele la universitate totusi se voru incepe la tempulu indatinatu.

* * (Ucidere.) In 6. sept. se comise in Sabesiu unu faptu infioratoriu. Anume clericulu abs. Avramu Bena fú ucisu de unu pardositoriu italianu. Ucidatoriu-lu e acuma predatu in manile justitiei.

* * (Drumu de feru.) Maj. Sa a subscrisu conce-siunea drumulu de feru de la Aradu la Alba Julia, cu o ramura de la Piski la Petrosieni. Tempulu e defptu doi ani de la 18 aug. a. c. si pentru ramura inca unu anu.

* * (Intre Austria si Prusia) se schimbara prinsii. Austria a avutu 523 oficieri, 35,036 suboficieri si gregari si 13,000 raniti remasi in spitalurile prusesci. Peste totu 48,559. Prusii au avutu in Austria 7 oficieri, 450 suboficieri si gregari, in spitaluri au remasu 120.

Literatura si arte.

* * (Calindariulu Umoristului) pentru an. 1867 s'a pusú sub tipariu si va esi in 15 optomvre. Pretiulu 30 cr. Colectantii voru primí de la 7 unulu.

* * (Compani'a dramatica) din Bucuresci sub directiunea dlui M. Pascali asisdere va urmá representárele sale in sal'a Boselu. Asié dara in Bucuresci si de acuma inainte voru fi dóue teatre romanesci: unulu, teatruulu natiunalu acuma sub directiunea dlui Dimitriate, si altulu, teatralu din sal'a Boselu. Personalulu din care se compune in acestu anu compani'a dramatica e urmatoriu: dómnele Fani (Tardini?), Flehtenmaher, Matilda Pascali, Ralitia Mihaileanu, domnisiórele Lina Stoenescu, Maritia Jonescu, Teodoritia Petrescu, Maritia Constantinescu, Lica Petrescu, Porfira Petrescu, Elena si domnii Balanescu, J. Gestianu, A. Vladicescu, Stefanu Mihaileanu, Corcoveanu, Velescu, Paulu, Vas. Vasilescu, Chirusiu, Sapeanu, Jonescu, N. Constantinescu, Nicu Jonescu, J. Alesandrescu, M. Pascali.

Din strainetate.

** (Imperatulul francesilor) asidere sosi la scaldele de la Biaritz, unde imperatés'a si principele de tronu petrecu mai de multu tempu. Publiculu lu-aseptà cu multu doru. Imperatés'a si principele mersera a-lu intimpinà la Bayonne, — unde imperatulul se cobori de pe drumulu de feru si continuà in cocia calea pana la Biaritz. Poporulu lu-primi cu entusiasmu.

** (Bismark e morbosu!) Unele foi incepura a demintì scirea acésta, dar o fôia semi-oficiala o intaresce de nou si publica multe detaiuri din morbulu noului omu placutu alu loru. Se vorbesce, câ ministrulu morbosu va petrece érn'a sub clim'a cea calduruosa a Italiei.

** (Intrarea solemnă) a armatei prusesce in Berlinu s'a intemplat in 20 sept. Bucuri'a cea grandioasa nu se pôte descrie. Demaneti'a la cinci ore sunetulu trimbitielor anucià pe tôte stradele inceputulu serbatorei natiunale. Peste câte-va minute totu orasiulu erà scolaru, si toti alergara a vedé intrarea armatei triumfatore. Armat'a fù primita cu entusiasmu. Fete incantatôre dederu cununi regelui si ostasilor. Bismark fù numitu generalu.

** (Leonu Gozlan) scriitoriu de piese teatrale a moritu la Paris. Despre densulu cerculéza mai multe anecdote, intre altele si urmatôrea. Gozlan caletorindu odata in Belgiu, la granitia grigitoriu lu-intrebà, câ cine e? apoi câ ce e maestri'a lui? — „Sum scriitoriu.“ — „Cu ce te sustini?“ — „Cu pén'a,“ — „Fôrte bine,“ — respunse grigitoriu, si insemnà in protocolu: Leonu Gozlan negutiatoriu de pene.

** (Generalulu Türr,) dupa caderea planurilor sale revolutiunarie la resaritu, se reintorse la Paris si de acolo peste câte-va zile va caletori la amicii sei din Berlin.

** (Din Londra se scrie,) câ regin'a va sosi cu finea lunei urmatore la Windsor. Principele si principés'a de Wales peste câte-va zile voru caletori spre Rusia la cununi'a principesei de Dagmar cu principele de tronu alu Rusiei.

** (Ciorapi de harthia.) E cunoscutu, câ in America se facu o multime de gulere de harthia; acuma inse din harthia amestecata cu mousselin se facu si ciorapi (Strümpfe,) cari sunt mai ieftini decâtu ciorapii tiesuti. Foile din America scriu, câ acésta inventiune noua s'a si latitu fôrte.

** (Imperatés'a Rusiei) a tramisu princesei Matilda prim'a (pantlic'a) cea mare si stéu'a de diamanu a ordului St. Catarine.

** (In Chicago) s'a intemplatu acelu casu estrordinariu, câ unu barbatu carele odata s'a despartitu pe calea legii de muierea sa, acuma dupa unu intervalu de vr'o diece ani éra s'a cununatu cu ea.

** (Regele Prusiei ca nanasiu.) Unui locutoriu din Stettin i-se nascu unu fecioru, si a rogatu pre rege sè-i fia nanasiu, dicandu câ unu altu fecioru si unu ginere alu seu au caditu in bataia. Regele a primitu.

Găcitura numerica.

De Ana Lacatusiu.

5.12.13.6.15.2.10. E o tiéra adorata;
15.16.7.2.8.15.4.6.5.12.13.10.15.14. A fostu multu tempu apesata;
9.12.13.6. E cetate fôrte vechia;
1.8.13.4.10. Acésta n'are parechia;
10,13.12.5.4.10. Sè-o avemu câtra natiune!
16.9.13.12.15.2.6. Acésta sè se sustina;
13.12.9.6.1.8. E o insusire fôrte scumpa!
15.6.7.2.8.15.4. Pentru ea stau gata la lupta.
1—16. } Pan' acésta va nfflori
 } Natiunea n'a perì!

Deslegarea gâciturei nrice din nr. 28: „Asociatiunea Transilvaniei.“ Deslegare buna primiramu de la dômnele si domnisiorele: Luisa Traila, Maria Cernetiu, Ana Lacatusiu, Virginia Fogarasi, Julia Simonu, Irina Popu, Maria Ardeleanu, Ecaterina Popescu, Amalia Munteanu, Nina Popovicu si de la domni Demetriu Muresianu, Petru Muresianu, Aureliu Draganu, Veniaminu Martini.

POSTA REDACTIUNEI.

Aradu. M. P. Respunsulu doritu ti-s'a tramisu sub adres'a scrisa, nu scimu inse câ sosit'a séu ba?

„Artea musiciei“ se va publicà indata ce ni va permite spatiulu, — dar Te rogamu, ca de alta-data sè ni scrii mai curatu, in multe locuri si noi abié-ti poturamu ceti scrisoara, d'apoi inca bietii culegatori, cari nu sciu nimica romanesc! Atare novela originala séu tradusa asidere s'ar poté publicà.

„Feliuritele moduri de salutare“ — voru esì nu peste multu. Tramite-ni si alti articoli de soiulu acesta. Gacitur'a nu se va publicà, de éra-ce despre acestu nume mai publicaramu o gacitura. Apoi nu luati de sujetu totu nume propriu.

Stim. abonanti ale caror abonaminte voru espirà cu nrulu venitoriu sunt rogati a le re' noi catu mai curendu.

Cu esemplare complete mai potemu sierbi.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**